

Workshop inom det marina nätverket för vattenpedagogik 7 december 2022:

Kraftsamla för vatten genom att engagera och mobilisera vuxna

Årets sista träff inom det marina nätverket för vattenpedagogik handlade om att öka havs- och vattenmedvetenheten hos en vuxen målgrupp genom att utgå ifrån det stora engagemang för vatten som många redan har. Vi fick tips på arbetssätt som kan skapa framgångsrika dialoger mellan olika intressegrupper. Vi fick också veta att utformningen av möten är avgörande för att låta alla få komma till tals och för att skapa delaktighet och samverkan.

Workshopen leddes gemensamt av Madeleine Prutzer som arbetar med samverkans- och deltagarprocesser på Havsmiljöinstitutet och Peter Nolbrant som är biolog och NO-lärare som arbetat med flera vattenråd, bland annat i Ätran och Lygnern. Under workshopen delade Madeleine och Peter med sig av tankar och idéer från olika projekt som de har deltagit i genom åren.

Ett av projekten drivs av Havs- och vattenmyndigheten och handlar om ekosystembaserad havsförvaltning. Syftet är att utveckla en regional förvaltningsmodell för ekosystembaserad havsförvaltning genom att arbeta med lokal-regionala pilotprojekt. Inom piloterna arbetar man med pådrivande förändringsarbete på lokal, regional och nationell nivå för att uppnå miljömålen som rör havet.

Det andra projektet heter Water Co-Governance och pågick mellan 2016 och 2020. Det handlade om att utforska arbetssätt för att öka lokalt deltag och samverkan i vattenförvaltningen. Water Co-Governance involverade tre vattenråd; Mölndalsån, Himleån och Ätrans vattenråd.

Incheckning

Workshopen inleddes med att de omkring trettio deltagarna blev indelade i grupper om två och två. För varandra fick de berätta om sina erfarenheter kring engagerande och inspirerande möten som de varit med om. Några av berättelserna som framkom delades sedan med hela gruppen vid återsamlingen. Här nämndes spännande möten vid kommunalt reduktionsfiske, inspirerande tematiska vattenrådsmöten och intressanta diskussioner om maneter i samband med vinterbad.

Arbetssätt för mer engagemang

Efter gruppövningen fick vi ta del av tips på olika arbetssätt som kan öka engagemang och delaktighet i olika vattenfrågor. En viktig faktor för att skapa en god dialog där alla kommer till tals är att bryta ner större grupper i smågrupper. Detta kan exempelvis åstadkommas med en genomtänkt möblering av mötesrummet, eller genom att ha gående möten. Ett annat sätt är att skapa spelregler för diskussionerna som kan handla om respektfullt lyssnande och att ge samtliga i gruppen möjlighet och tid att prata. Tillit och trygghet skapas också med transparens och tillgänglighet både när det gäller processen, vilka som deltar, dokumentationen och agendan.

För att få en bra deltagarprocess är det också viktigt med öppenhet. Det ska inte finnas några färdiga svar på vad processen ska leda fram till. Att utgå från det engagemang och

intresse som finns, för att tillsammans skapa mål och aktiviteter, gör det också roligare att arbeta för att komma vidare. Detta arbetsätt skapar dessutom en bättre helhetsyn och brukar kallas för en självorganiserande och framväxande process.

Vattenvandringar och smultronmetoden

Att samlas kring en plats genom att till exempel göra en vattendragsvandring, strandvandring eller havsfärd kan vara ett bra sätt att skapa engagemang och intresse. Den här typen av aktiviteter skapar även nyfikenhet och en bättre kontakt med platsen. Det kan sätta "det egna" vattnet i ett större sammanhang som kopplar till miljömålen och de globala hållbarhetsmålen på ett bra sätt.

Ytterligare ett sätt att arbeta gemensamt kring ett vatten eller vattendrag är Smultronmetoden. Här delar man kunskap genom att smulas kring en karta över området för att tillsammans markerar platser som deltagarna upplever som värdefulla. Genom att dela kunskapen med varandra blir helhetsbilden bättre och det ökar också kommunikationen mellan deltagarna.

Fika och fira!

För att skapa "ett vi" i en arbetsgrupp är det viktigt att ge utrymme för småprat, fika och delade måltider. Då skapas gemensamma berättelser under avslappnade former och nya idéer kan komma fram.

Berättelser från verkligheten

Gruppen delades efter pausen in i smågrupper om tre och tre där de fick prata om aktiviteter och möten de varit med om som varit särskilt engagerande och roliga. Erfarenheterna delades sedan med alla i den stora gruppen.

Linköpings Naturcentrum berättade om en håvningsaktivitet som de gör med allt från förskolebarn till gymnasieelever och vuxna. Aktiviteten startar ofta med en ganska skeptisk inställning till geggan som deltagarna får upp, men skiftar ganska snabbt till fascination över de vattenlevande djur som gömmer sig däri. När vändningen väl har kommit kan naturpedagogerna börja prata om de små djurens betydelse för resten av ekosystemet och hur viktig miljön är för att de ska kunna överleva i dammarna.

Även berättelser från olika processer i vattenråd och vid nationalparksbildande delades med den större gruppen. Erfarenheterna därifrån var att det är mycket lättare att utgå från ett positivt perspektiv och dela det som är bra, än att börja med att försöka lösa problemen. Då blir den inställningen från deltagarna en helt annan och det blir lättare att arbeta med de svårare frågorna efter det.

Någon delade också med sig av erfarenheter från vattendragsvandringar som varit väldigt positiva. Vandringarna har engagerat allmänheten och sågs som ett bra sätt att dela kunskap utanför vattenrådet. Ytterligare någon betonade vikten av att dela de gemensamma berättelserna om människans positiva inverkan på miljön, där åtgärdsarbetet och miljöförbättringar utgör några exempel.

Komplexa frågor och konflikter

Madeleine och Peter gick efter gruppövningen över till att prata om metoder för att hantera mer komplexa frågor och konfliktfyllda ämnen, där folk ibland tycker ganska olika. Det är inte avgörande att alla är överens så länge alla visar respekt för varandra. Respekten skapas genom öppenhet, tillit och ett framväxande arbetssätt där det inte finns några färdiga svar. Om människor vågar vara kreativa i samskapandet kan det bli bra ändå och man kan komma vidare i processen. Tillit är en färskvara som snabbt kan förstöras. Tilliten behöver ständigt underhållas och återskapas för att man ska kunna lösa komplexa frågor såsom förekomsten av vattenkraft, säl och skarv i olika områden.

Att bredda perspektivet och ta med kulturhistoria, natur, rekreation, hälsa, musik och konst kan vara ett sätt att skapa ett bredare engagemang för ett vatten. Ett annat kan vara att bjuda in till temadagar som blir en mötesplats för samtal kring ett specifikt ämne, som till exempel "vatten och hälsa".

Transparens, tillit och delaktighet avgörande

Sammanfattningsvis konstaterades att det inte räcker med att ha duktiga projektledare eller processledare för att lösa komplexa vattenfrågor, utan det handlar mycket om att samverka och stödja varandra för att skapa kreativa möten och komma framåt i processen. Det görs genom transparens och öppenhet, tillit och respekt för varandra och för varandras perspektiv.